

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia de Securitate et Educatione Civili IV (2014)

NOTY BIOGRAFICZNE

Stanisław Andrzej Gołębiowski

(1917–1972), ps. „Roman”, „Krakowski”, członek BPS PW, MW, ZHP, KESPW, AZS, SN, OK SN-NOW, NOT, SEP, LMiK, TPPR, inżynier elektryk

Urodził się 5 III 1917 r. w Ojcowie jako syn Edwarda, leśniczego w lasach prywatnych w Ojcowie, i Marii z Zalewskich. Do szkoły powszechnej nie uczęszczał, pobierał naukę w domu. W 1927 r. zdał egzamin i został przyjęty do IV Gimnazjum im. Henryka Sienkiewicza w Krakowie, które ukończył w 1934 r. W roku akademickim 1934/35 został studentem UJ. Jednak w rok później zmienił zainteresowania i zapisał się na Wydział Elektryczny w Politechniki Warszawskiej, studia przerwał wybuch wojny. W trakcie studiów zetknął się z ruchem narodowym, był członkiem Młodzieży Wszechpolskiej, działał czynnie w Stronnictwie Narodowym, w Kole Elektryków Studentów Politechniki Warszawskiej i Bratniej Pomocy, był też członkiem ZHP i AZS.

Po wybuchu wojny powrócił w rodzinne strony. Mieszkał początkowo u rodziców w Czajowicach koło Olkusza, gdzie ojciec dzierżawił 20-hektarowe gospodarstwo wraz z dworkiem. Od 3 VI 1940 do końca XII 1943 r. pracował jako kierownik tartaku „Himmel” w Ojcowie. W styczniu 1944 r. przeniósł się do Krakowa, pracował dorywczo jako technik elektryk do końca wojny w firmie B. Twardowski i Hayder -Przedsiębiorstwo Budowlane w Krakowie.

Od 1943 r. działał w Okręgu Krakowskim Stronnictwa Narodowego, zwerbowany został przez Bolesława Nycza „Kotwica”, znajomego z Ojcową, który poznał go z Henrykiem Grabowskim „Ambrożym”, szefem Wydziału Propagandy. Przyjął wówczas pseudonim „Roman”. Nycz dostarczał mu konspiracyjną prasę, m.in. „Walkę”. Kiedy Nycz zginął w końcu 1943 r., z obawy przed aresztowaniem „Roman” przeniósł się do Krakowa, gdzie skontaktował się z „Ambrożym”. Pomagał mu w pracy, faktycznie pełnił obowiązki jego zastępcy. Formalnie funkcję tę miał objąć w VI 1944 r., po wyjeździe „Ambrożego” do Warszawy, czego po 1945 r. nie ujawnił, a co później wykorzystał przeciw niemu WUBP w Krakowie. Był aktywnym działaczem, kolportował prasę, wygłaszał referaty na zebraniach organizacyjnych w Krakowie i w Okręgu Krakowskim Stronnictwa Narodowego-Narodowej Organizacji Wojskowej, m.in. w Bochni, Brzesku, Tarnowie, Dębicy i Miechowie. Objechał prawie wszystkie miasta OK SN-NOW. Dla zachowania bezpieczeństwa zebrania odbywały się przy udziale najwyżej 12 osób. Prasę otrzymywał z Zarządu Głównego

SN w Warszawie przez łącznika Tadeusza Bieleckiego ps. „Góra”, będącego głównym pomocnikiem „Romana” i „Ambrożego”.

W okresie okupacji OK SN-NOW utrzymywał łączność z terenem przez punkt kontaktowy znajdujący się przy ulicy Miodowej 50. Poza tym działały stałe punkty uliczne kontaktu z powiatami. „Romanowi” podlegali bezpośrednio kierownicy propagandy z trzech podokręgów: tarnowskiego, którego referent mieszkał w Pilźnie, krakowskiego (referent „Lis”, „Mirek”) oraz jasielskiego. Poza tym referenci propagandy działali w powiatach (jak np. „Wrzos” w Wojniczu).

Po wybuchu Powstania Warszawskiego zaprzestano dostarczania prasy z Warszawy, drukowano ją wówczas na powielaczach w Krakowie (m.in. „Kurier Narodowy”) aż do października 1944 r., kiedy to Niemcy aresztowali, a następnie zabili drukarza „Ignaca”. Materiały drukowane w „Kurierze Narodowym” pochodziły z nasłuchu radiowego i od Mieczysława Pszona „Długosza”. Przy wydawaniu prasy współpracowali: Tadeusz Bielecki „Góra”, zajmujący się powielaniem prasy i częściowo kolportażem, N. Rychter „Zjawa”, pełniący funkcję zastępcy głównego kolportera OK SN „Wierusza”, dostarczającego prasę do powiatów, oraz maszynistka i zarazem łączniczka Irena Makowska „Irena”, „Irka”.

Kiedy wspomniany drukarz „Kuriera Narodowego” wpadł w ręce Niemców przy przewożeniu prasy konspiracyjnej, zdekonspirowane zostały lokale przy ul. Krzywej i na Bonarce, wskutek czego aresztowano: łączniczkę Makowską „Irenę”, Bieleckiego „Górę”, Rychtera „Zjawę”. Niemcy zabili też współpracownika „Wacława”. Z obawy przed aresztowaniem Gołębiowski „Roman” wyjechał na miesiąc z Krakowa do matki pod Ojców. Po powrocie do Krakowa ponownie nawiązał kontakt z Henrykiem Grabowskim „Ambrożym”, który powrócił z Warszawy, ks. Janem Stępnem ps. „dr Jan”, przybyłym z Warszawy po upadku powstania działaczem ZG SN.

Po wejściu Armii Czerwonej Stanisław Gołębiowski nadal działał w konspiracji, w II 1945 r. wziął udział w zebraniach organizacyjnych OK SN-NZW przy ul. Miodowej i w mieszkaniu płk. Tadeusza Wołkowickiego ps. „Hipolit”. Próbowano wówczas na nowo zorganizować sieć konspiracyjną. „Roman” nadal był szefem propagandy OK SN. Kiedy w III 1945 r. Marian Pajdak „Tracz” w rozmowie z Lechem Hajdukiewiczem „Szymonem” przyjął propozycję kierowania Wydziałem Propagandy ZO SN, Hajdukiewicz napomknął, że zastępcą Pajdaka byłby „Roman”. W czasie spotkania z „Romanem” Pajdak wspomniął mu o decyzji Zarządu, sugerując, aby został jego zastępcą, na co ten wyraził zgodę, stwierdził, że znane mu były te plany i poprosił o wytyczne do dalszej działalności. „Roman” podał swoje miejsce kontaktowe, gdzie można było go zastać i gdzie mieli omawiać działalność propagandową ZO SN. Więcej „Roman” z Pajdakiem się nie spotkał. W XI 1945 roku wyjechał z Krakowa do Wrocławia.

Do maja 1945 r. utrzymywał kontakty organizacyjne z płk. Tadeuszem Wołkowickim „Hipolitem” – prezesem ZO SN w Krakowie, płk. Euzebiuszem Hauserem ps. „Jot”, ppłk. Władysławem Owocem ps. „Paweł”, komendantem OK NOW-NZW, Lechem Hajdukiewiczem „Szymonem”, Henrykiem Grabowskim „Ambrożym”,

Walerianem Gołuńskim „Jaroszem”, zastępcą „Pawła”, Romanem Stecem „Grubym”, Władysławem Kosturkiem „Wojtkiem”, Janem Gomołą „Jaworem”, Janem Szpondem „Januszem”, referentem ds. młodzieżowych, Ewą Górką ps. „Malina”, łączniczką ZO SN, Władysławem Jaworskim, Włodzimierzem Żychowiczem, Marianem Pajdakiem „Traczem”, Wandą Fraderą „Simoną”. Spotkał się też z referentem organizacyjnym Marianem Trondowskim „Janem” przybyłym do Krakowa w kwietniu, z Władysławem Furką „Emilem” oraz „Maciejem” i „Zygmuntem”. W tym okresie działalność ZO SN była coraz słabsza z powodu licznych aresztowań WUBP. Aresztowano Lecha Hajdukiewicza „Szymona”, Waleriana Gołuńskiego „Jarosza”, poszukiwano Mieczysława Pszona „Długosza”. Swojej działalności w ZO SN-NOW po wojnie nie ujawnił, co posłużyło później do szantażu i zwerbowania do współpracy przez Wydział III WUBP w Krakowie.

W styczniu 1945 r. Gołębiowski rozpoczął studia na Politechnice Śląskiej (wówczas z siedzibą w Krakowie), a następnie w listopadzie wyjechał do Wrocławia w celu ukończenia przerwanych wybuchem wojny studiów. W VI 1946 roku uzyskał dyplom magistra inżyniera elektryka. Od 31 VII do 30 IX był inżynierem sieci Elektrowni Wrocławskiej i starszym asystentem katedry Wydziału Napięć Politechniki Wrocławskiej, we IX 1946 r. powrócił do Krakowa, gdzie 1 X rozpoczął pracę w Elektrowni Miejskiej (do 31 VIII 1948), a później w Zjednoczeniu Energetycznym Okręgu Krakowskiego, w którym był kierownikiem brygady, pracował także jako starszy asystent w Wydziałach Politechnicznych AGH (od 1 X 1946). Od 1 IX 1948 r. zatrudniony w „Energoprojekcie” jako kierownik pracowni i w Krakowskim Biurze Projektów Sieci Elektrycznych.

Nie ujawnił się podczas amnestii w 1945 r. ani w 1947 r., uważał los wszystkich ujawnionych za przesądzony i tak samo niebezpieczny, jak los nieujawnionych.

W 18 V 1949 roku młodszy referent Sekcji II Wydziału WUBP w Krakowie Waclaw Sambor wystąpił z wnioskiem do szefa WUBP w Krakowie o zezwolenie na werbunek Stanisława Gołębiowskiego. Został pozyskany do współpracy dobrowolnie przez WUBP w Krakowie jako tajny współpracownik 6 XII 1949 r. przez młodszego referenta Sekcji II Wydziału III Waclawa Sambora, przyjął pseudonim „Krakowski”¹. Jego zadaniem było rozpracowanie środowiska byłych działaczy SN. „Do współpracy podchodzi z powagą, doniesienia opracowywał sam. Początkowo dość często zrywał spotkania, uzasadniając to nadmiarem pracy zawodowej, prowadził zajęcia na Politechnice Krakowskiej. Jest osobą wysoce inteligentną, rozmowny, towarzyski, lubiany i szanowany w miejscu pracy”² – pisał w jego charakterystyce oficer operacyjny Wydziału III Grupy VI WUBP w Krakowie ppor. A. Trybulec 2 III 1964 r.

TW „Krakowski” został w dniu 22 V 1960 r. wyeliminowany z sieci tajnych współpracowników, ponieważ „nie tkwił w żadnej sprawie a do środowiska

---

¹ Teczka personalna tajnego współpracownika ps. „Krakowski”, 009/6192, IPNKr s. 8, 33–34, 37.

² Tamże, s. 8.

byłych działaczy SN nie miał dotarcia”. Materiały, które przekazywał w tym okresie, były ogólne, na ich podstawie nie dokonano „żądnej realizacji”, czyli aresztowań. W czasie współpracy z SB był sprawdzany przez TW „Postępowy”, który wyrażał się o nim pozytywnie³. Referenci Sekcji I Wydziału III KWMO w Krakowie (SB) Jacek Sitarz, Józef Mielecki, Marian Nowicki pisali o nim: „posiada bardzo dobre możliwości informowania nas o byłych członkach SN, jak: Żychowicz Władysław, Kosturek Władysław, Fradera Wanda i jej mąż, Nycz Władysław, Pocij Władysław. W pracy jest on chętny, lecz ciekawych materiałów nie przekazuje”⁴.

Kontakt z Stanisławem Gołębiowskim został ponownie podjęty 26 XI 1963 r. przez oficera operacyjnego Grupy VI Wydziału III SB w Krakowie ppor. A. Trybulca. „Na wznowienie współpracy wyraził zgodę, stwierdzając równocześnie, że nie ma dotarcia do byłych działaczy SN, lecz wszystkie inne kwestie, które leżą w granicach jego możliwości, wyjaśni”⁵. Został „podjęty na kontakt” do sprawy operacyjnej założonej na wykładowcę w Technikum Energetycznym celem obserwacji jego działalności w miejscu pracy, kontaktów, wypowiedzi. Odbyto z TW „Krakowskim” dwa spotkania, na których „nie wniósł nic istotnego do sprawy”⁶. Od 11 II 1966 r. współpraca została praktycznie zerwana z powodu długotrwałej choroby. Dał też wyraz braku chęci do dalszej współpracy ze SB.

W 1963 r. Gołębiowski był głównym projektantem w Biurze Studiów i Projektów Energetycznych „Energoprojekt” Oddział Kraków oraz kierownikiem Pracowni Systemów Energetycznych. Cieszył się zaufaniem współpracowników, przez dwie kadencje pełnił funkcję przewodniczącego Rady Zakładowej. Pracował także jako nauczyciel przedmiotów zawodowych w Technikum Energetycznym. Był kilkakrotnie delegowany do obsługi stoiska na Targach Poznańskich z zakresu transformatorów, w której to dziedzinie był specjalistą.

W VII–VIII 1963 r. miał wyjechać do Francji na stypendium rządowe w celu pogłębienia swoich kwalifikacji zawodowych, na co nie wyraziła zgody strona francuska. Działał w Naczelnej Organizacji Technicznej, Stowarzyszeniu Elektryków Polskich, Lidze Morskiej i Kolonialnej, Towarzystwie Przyjaźni Polsko-Radzieckiej i Klubie Sportowym Cracovia.

Zmarł w dniu 10 kwietnia 1972 roku w Krakowie. Został pochowany na Cmentarzu Rakowickim.

Doniesienie agenturalne, Kraków 31 X 1947, 00231/173, IPNKr t. 48, s. 12; Teczka personalna tajnego współpracownika ps. „Krakowski” Gołębiowski Stanisław, 009/6192, IPNKr, s. 35–37, 56, 1–109; Meldunki TW „Nawrócona”, 075/28, t. 29, IPNKr, s. 6, 10, 20, 68, 92; Akta sprawy przeciwko Pszon Mieczysław i inni oskarżeni z art. 6 i 7 Dekretu z dnia

---

³ Tamże.

⁴ Sprawa obiektowa kryptonim „Wisła” dotycząca byłych członków SN z terenu województwa krakowskiego, Informacja Sekcji I Wydziału III po zagadnieniu endeckim, Kraków 22 III 1956, 075/29/9, IPNKr, s. 248.

⁵ Teczka personalna tajnego współpracownika ps. „Krakowski”, 009/6192, IPNKr, s. 8.

⁶ Tamże.

13.06.1946 r., akta sądowe, 1023/524, cz. 2, BU IPN w Warszawie, s. 575–577; Teczka personalna tajnego współpracownika ps. „Nawrócona” Fradera Wanda, 009/2805, t. 2, s. 20, 31, 70; Drelichowski Józef, Kwestionariusz agenta informatora ps. „Jawor”, 009/5741, t. 1, s. 47; Sprawa obiektowa kryptonim „Wisła” dotycząca byłych członków SN z terenu województwa krakowskiego, Informacja Sekcji I Wydziału III po zagadnieniu endeckim, Kraków 22 III 1956, 075/29/9, IPNKr, s. 248; Stanisław Gołębiowski, nekrolog, „Dziennik Polski”, nr 88 z 14 IV 1972, s. 3 i nr 89 z 15 IV 1972, s.4; Stanisław Gołębiowski, nekrolog, „Echo Krakowa”, nr 87 z 13 IV 1972, s. 2.

Tomasz Jan Biedroń